

แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ
ของประเทศของไทยต่อประเทศเพื่อนบ้านที่มีนัยต่อการเพิ่มมูลค่าการค้า
ชายแดน: กรณีศึกษา กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา

บทสรุปผู้บริหาร

บทบาทความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ (Official Development Assistance: ODA) ของประเทศไทยเริ่มตั้งแต่ปีค.ศ. 1955 ในรูปแบบความร่วมมือทางวิชาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์อันมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน ต่อมาขยายความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ผ่านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้านความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำภายในและระหว่างภูมิภาค การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ สปป.ลาว กัมพูชา เมียนมา (CLM) ถือว่าเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่สำคัญของไทย ดังนั้นการศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 3 ประเด็นดังนี้

- (1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ และแนวโน้มของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา
- (2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการต่อการค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา
- (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการปรับปรุงประสิทธิภาพของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของประเทศไทยแก่ประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา ที่มีส่วนสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจชายแดน

การศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา (วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) พบว่ารูปแบบการให้ ODA ที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับเป้าหมายในการพัฒนาของแต่ละประเทศ โดยประเทศไทย และจีน แม้ว่าจะมีความต้องการในการให้ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการค้า (Aid for Trade: Aft) เหมือนกัน แต่ประเทศจีนก็มุ่งเน้นการพัฒนาไปที่เมียนมา และกัมพูชาเป็นหลัก ส่วนไทยเน้นการพัฒนาไปที่สปป.ลาวมากกว่า ส่วนประเทศในคณะกรรมการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา (Development Assistance Committee: DAC) ภายใต้องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนาไม่ได้เพียงแต่มุ่งเป้าไปที่ความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการค้าเพียงอย่างเดียว แต่เน้นให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และบริการทางสังคม เพื่อช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชากรเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะแก่ประเทศเมียนมา ซึ่งเผชิญกับช่วงการเปลี่ยนผ่านของระบบการปกครอง จึงอาจต้องการการสนับสนุนในหลากหลายด้าน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจ และสังคม

การศึกษาคำความสัมพันธ์ของความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศกับการค้าชายแดนระหว่างไทยกับประเทศ CLM (วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการ และการให้ความช่วยเหลือเพื่อการค้าของประเทศไทยแก่ประเทศสปป.ลาว เมียนมา และกัมพูชา ที่มีต่อการค้าชายแดนของประเทศไทยกับประเทศ CLM ระหว่างปีค.ศ.2007-2020 แบบจำลองการศึกษาพาแนลเอ

อาร์ดีแอล (Panel Autoregressive Distributed Lag (ARDL) Model) ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อการศึกษา และวิธีการประมาณค่าแบบ Pooled Mean Group (PMG) ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการ และความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาการค้าของประเทศไทยกับประเทศ CLM ส่งผลต่อการเพิ่มมูลค่าการส่งออกชายแดนและข้ามแดนของไทยไปยังประเทศ CLM ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย และประสิทธิภาพของการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการของประเทศไทย นอกจากนี้ประเทศไทยยังได้รับผลประโยชน์ทางอ้อมจากการให้ความร่วมมือเพื่อพัฒนาประเทศอย่างเป็นทางการของประเทศจีนแก่ประเทศ CLM อีกด้วย ผลการศึกษานี้ช่วยฉายภาพให้เห็นถึงบทบาทและความสำคัญของการให้ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และอาจนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนต่อไป

การเสนอแนะแนวทางเชิงนโยบายในการปรับปรุงประสิทธิภาพของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของประเทศไทยแก่ประเทศ กัมพูชา สปป.ลาว และเมียนมา ที่มีส่วนสนับสนุนการเติบโตของเศรษฐกิจชายแดน สามารถแบ่งสาขาความร่วมมือออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

สาขาการขนส่ง และความเชื่อมโยง ควรมีการก่อสร้าง และพัฒนาเส้นทางที่มีศักยภาพ ได้แก่ เส้นทาง R12 / สะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งใหม่ของจังหวัดหนองคาย เพื่อรองรับปริมาณการค้าชายแดนที่เพิ่มขึ้น การพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงระหว่างกัน ได้แก่ เส้นทาง R8 / เส้นทางแม่สอด-มะละแหม่ง-ย่างกุ้ง / ปรับปรุงถนน-สะพานระหว่างเมียวดี-กอกะเรก / เส้นทางตามระเบียงเศรษฐกิจชายฝั่งตอนใต้ / เส้นทางเชื่อมโยงระบบรางสายท่าแขก-นครพนม / เส้นทางเชื่อมรถไฟจีน-ลาวสู่ท่าเรือแหลมฉบัง มากกว่านั้น ควรพัฒนาระบบสนับสนุนที่สำคัญต่อการค้าการลงทุน เช่น การพัฒนาตลาดหลักทรัพย์ให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อส่งเสริมในด้านของการลงทุนตลอดสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาาระบบขนส่งสินค้าในรูปแบบการค้าอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการค้าชายแดน/ข้ามแดนในปัจจุบัน

กฎระเบียบ กฎหมาย และความร่วมมือ เป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาด้านการขนส่งและความเชื่อมโยงของการค้าชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับพิธีทางศุลกากร ควรมีการเร่งให้มีการจัดตั้งเขตพื้นที่ควบคุมร่วมกัน (Common Control Area: CCA) การยกระดับจุดผ่านพรมที่มีศักยภาพให้กลายเป็นจุดผ่านแดนถาวร พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมโยงของกฎระเบียบระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย มากกว่านี้ ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่น การเจรจาสร้างเชื่อมโยงด้านโครงสร้างพื้นฐานระหว่างไทย-เมียนมา-จีน และไทย-สปป.ลาว-จีน เพื่อให้เกิดการขนส่งสินค้าแบบไร้รอยต่อ (Seamless) การสร้างความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดี ทั้งในระดับของด่านศุลกากร ระดับของภาครัฐ-เอกชน และระดับของเมืองชายแดน นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาาระบบสนับสนุนที่สำคัญ เช่น ระบบสารสนเทศที่รองรับการใช้งาน e-form D/E ผ่านการเชื่อมโยงระบบ ASEAN Single Window (ASW) การพัฒนาช่องทางการค้าในรูปแบบดิจิทัลกับประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นแพลตฟอร์มสำหรับการค้าชาย เพิ่มอำนาจการต่อรองทาง

การค้ากับประเทศขนาดใหญ่ เช่น จีน การพัฒนาระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) เพื่อช่วยในการจัดเก็บ ประมวลผล และเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างประเทศในด้านต่างๆ การพัฒนาและจำหน่ายระบบซอฟต์แวร์ เพื่อ สนับสนุนธุรกิจไทยในประเทศเพื่อนบ้าน การออกแบบและพัฒนากระบวนการเปรียบเทียบสำหรับการเชื่อมโยงระบบโลจิสติกส์ รูปแบบใหม่ และการส่งเสริมการขนส่งสินค้าในรูปแบบควบคุมอุณหภูมิ (Cold chain)

สาขาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรเน้นการพัฒนาในด้านที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเพื่อเพิ่ม ทักษะฝีมือให้แก่แรงงานของประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อยกระดับผลิตภาพของแรงงานให้สูงขึ้น ช่วยส่งเสริมกิจการของ ผู้ประกอบการในต่างประเทศ การอบรมและสร้างความรู้ความเข้าใจในการค้าการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการ จะ ช่วยให้ผู้ประกอบการไทยสามารถเข้าไปลงทุน และค้าขายในประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างสะดวก พร้อมทั้งควรช่วย ให้ผู้ประกอบการ SMEs ของไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น เพื่อทำให้สินค้าและบริการสามารถ แข่งขันได้ในตลาดไทย และประเทศเพื่อนบ้าน มากกว่านี้ ควรมีการพัฒนาให้เกิดผู้ให้บริการระบบเทคโนโลยีและ สารสนเทศที่สนับสนุนการค้าเงินธุรกิจ

สาขาการพัฒนาเศรษฐกิจ ควรให้ความสำคัญกับการวางยุทธศาสตร์ และนโยบายเพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจ เช่น นโยบายส่งเสริมการค้าการลงทุน ซึ่งควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการขับเคลื่อนนโยบาย โดยตรง เพื่อให้เกิดการค้าเงินงานอย่างต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรมในระยะยาว การส่งเสริมให้เกิดการแสวงตลาด ใหม่ในการกระจายสินค้า เช่น จีนทางตะวันตก หรือยุโรป การส่งเสริมการค้าอิเล็กทรอนิกส์ข้ามพรมแดน (Cross-Border E-Commerce: CBEC) ตลอดจนการส่งเสริมให้เกิดการขนส่งในรูปแบบที่หลากหลาย (Multi-modal transportations) และการใช้ประโยชน์ในการขนส่งสินค้าผ่านเส้นทางรถไฟไทย-ลาว มากกว่านี้ ควรมีการอำนวยความสะดวกด้านการลงทุนให้แก่ผู้ประกอบการจากประเทศเพื่อนบ้าน และต่างชาติ ทั้งก่อน และหลังการเข้ามา ลงทุน เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และการค้าขายแดน รวมทั้งควรจัดตั้ง คณะกรรมการภาครัฐและเอกชนในด้านของการค้าการลงทุนโดยเฉพาะ เพื่อช่วยกันขับเคลื่อนให้เกิดความร่วมมือ ระหว่างประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน